

Alle vi!

En rutinebeskrivelse for å fremme barn og unges nærvær i barnehager og skoler

Utgitt september 2025

Mestring og tilhørighet gjør oss sterkere mot stress og påkjenninger

Arbeidsgruppen har bestått av:

Bente Knutsen (PPT Ørland), Lise Flatnes (tiltaksleder / BTS-koordinator), Anne Murvold Risvik (rådgiver oppvekst), Odd-Erik Røstad (rektor ungdomsskole), Lisbeth Hellemsbakken (rektor barneskole), Hege Hunshamar (styrer barnehage), Stina Skavdal (avdelingsleder helsestasjon), Rita Markanes (helsesykepleier), Ane Mo Skavdal (familie og forebygging) og Nina Høøen (PPT Trøndelag).

Innhold

FORORD.....	3
DEL 1. KUNNSKAPSGRUNNLAG	4
Bekymringsfullt fravær.....	5
Betydningen av nærvær / konsekvenser av fravær.....	6
Beskyttelses- og risikofaktorer	6
ICS-modellen (Integrated Childrens System).....	7
Autoritativ ledelse i barnehager og skoler i Ørland kommune.....	7
DEL 2. HELSESTASJONEN SOM FOREBYGGENDE ARENA.....	8
DEL 3. FOREBYGGENDE ARBEID I BARNEHAGE OG SKOLE	10
Forebyggende arbeid i barnehage og skole.....	11
Forebyggende arbeid hjemme og på fritiden.....	14
Tverrfaglig samarbeid: Hvem bidrar med hva.....	15
DEL 4. RUTINEBESKRIVELSE VED UROVEKKENDE FRAVÆR I BARNEHAGE.....	20
DEL 5. RUTINEBESKRIVELSE VED BEKYMRRINGSFULLT FRAVÆR I SKOLE	24
Veien til økt skolenærvær	25
Hva er bekymringsfullt fravær?	25
Grunnlag for bekymring.....	25
Kartlegging og tiltak.....	26
Tidlig involvering av andre instanser	26
Tiltakstrapp.....	27
Kommunens rutine for oppfølgingsplikt	29
Koordineringsansvar	29
Barnets stemme og laget rundt barnet.....	30
VEDLEGG	32
Tiltaksplan.....	33
Relasjonelt arbeid	35
Samtaleverktøy	36
Pedagogiske verktøy.....	40
Apper	41
Nettressurser	41
Andre hjelpemidler	42
REFERANSELISTE.....	43

Forord

Barn og unge er vår fremtid!

De skal utvikle samfunnet og foredle våre verdier. Samtidig har barne- og ungdomstiden en stor egenverdi som vi skal verne om.

Barnehage og skole er viktige samfunnsinstitusjoner som skal gi dannelse og utdanning. Alle barn har rett og plikt til skolegang, de skal være inkludert i fellesskapet på nærskolen, og ha trygge og stimulerende læringsmiljø. Deltakelse på skolen er en forutsetning for å kunne lykkes med dette.

Samfunnet er i endring, og stadig flere elever strever med skoledeltakelse. Det som tidligere var en problemstilling knyttet til ungdomstrinn og videregående opplæring, angår nå også barneskolen.

Parallelt med økt skolefravær ses også en økning av unge voksne i utenforskap, som uteblir fra utdanning, arbeidsliv og sosialt virke. Redusert skolenærvær får store konsekvenser både for eleven selv, familien og samfunnet ellers.

Årsakene til skolefravær er komplekse, og vi må jobbe med fellesnevnerne for å sikre deltakelse. Dette arbeidet begynner allerede ved livets start, og både helsestasjon og barnehage, sammen med foresatte, danner grunnlaget for en god gjennomføring av skoleløpet. Helse og oppvekst skal bidra med forebygging og tidlig innsats, og kommunen har rutiner og systemer for å ivareta dette gjennom BTS (*Bedre Tverrfaglig Samhandling*). I vårt arbeid skal barnets beste alltid være førende, og barnets stemme og medvirkning skal settes høyt.

Opplæringsloven § 10-6 tydeliggjør også kommunens plikt til å jobbe forebyggende og til å følge opp fravær umiddelbart. Formålet med oppfølgingsplikten er å oppnå mer nærvær i skolen og forebygge at elever utvikler bekymringsfullt fravær.

Rutinebeskrivelsen er utviklet av en tverrfaglig arbeidsgruppe, og bygger på nyere teori og forskning. Den viser til god praksis og tidlig innsats, den tydeliggjør ansvar, er konkret og skal være en kunnskapsbank for kompetansebygging. Videre skal den sikre ensrettet praksis i kommunen.

Rutinebeskrivelsen ble vedtatt i kommunalt forebyggende team høsten 2025, og innføres fra januar 2026. Den skal evalueres hvert partallsår. Enhetsleder har det overordnede ansvaret for at veilederen følges opp, i samråd med rektor, styrer og avdelingsleder på helsestasjonen og i skolehelsetjenesten. Rutinebeskrivelsen er i hovedsak et arbeidsverktøy for barnehage- og skoleansatte.

Gjennom tett og forpliktende samarbeid mellom ulike profesjoner kan vi hjelpe barn og unge til en meningsfull skolegang, og til å gjennomføre når det buttrer imot. Målet er at alle våre barn og unge i Ørland kommune skal gjennomføre skolegangen i det naturlige fellesskapet med sine jevnaldrende.

Ørland, 09.09.2025

Magdele Presthus Johansen
Kommunalsjef oppvekst og utdanning

DEL 1

Kunnskapsgrunnlag

Kunnskap og teori

Bekymringsfullt fravær

Det antas at 1-4 % av barn og unge til enhver tid har utfordringer med å komme seg på skolen (Ingul, i.d.). Dette kan være vegring for å dra til skolen om morgenen, men at man likevel kommer seg av gårde, eller at man blir værende hjemme enkelte dager eller i lengre perioder. Skolefraværet utvikler seg som regel over tid, hvor fraværsmønsteret etableres tidlig og vokser seg større og større gjennom skoleløpet. De første tegnene kan være at barnet eller ungdommen slutter å delta på enkelte ting, slik som gym og annerledesdager, eller går mye ut av timene og vandrer i gangene. Dette kan videre utvikle seg gradvis til at eleven til slutt blir helt borte fra skolen. Skolefraværet kan for noen også oppstå helt plutselig. Dette er ofte knyttet til vanskelige hendelser på skolen som eleven prøver å unngå, som for eksempel mobbing, at man har dummet seg ut, eller er redd for å bli mobbet (Ingul, i.d.). Skolefraværet er ofte sekundært til andre utfordringer, og det vil derfor være behov for å kartlegge bredt for å kunne forstå fraværet. Det er vanlig at omgivelsene anser selve fraværet som problemet, men for barnet er dette ofte løsningen på et annet problem. Avdekkingskompetanse hos ansatte er derfor viktig, slik at riktige tiltak blir satt inn så tidlig som mulig (Statped, 2022; Gran & Mosand, 2022).

Barn og unge med bekymringsfullt skolefravær rapporterer ofte et ubehag knyttet til skole, slik som angst, tristhet og smerter. Stadig flere barn sliter også med somatiske helseplager, slik som søvnvansker, hodepine, magevondt, muskel- og skjelettplager og overvektsproblematikk (Rønhovde, 2022). Man ser videre at barn med nevroutviklingsforstyrrelser som ADHD, Tourettes syndrom og autismespekterforstyrrelse har økt forekomst av bekymringsfullt fravær, grunnet komplekse vansker som bidrar til høyt stressnivå. Disse elevene trenger ofte mye tilrettelegging både faglig og sosialt, og står i fare for å utvikle skolefravær dersom de ikke får tilstrekkelig tilrettelegging (Statped, 2022).

Uavhengig av utløsende årsak er det vanlig at det som utløser skolefraværet ikke er det som opprettholder det. Når et barn har vært lenge borte fra skolen igangsettes raskt prosesser som bidrar til å forlenge og opprettholde fraværet. Dette kan være at man blir usikker på hva klassen holder på med, er redd man er blitt hengende etter faglig, at man mister kontakten med vennene sine, er redd for å få spørsmål om fraværet, også videre. Dette forsterker igjen redselen for å komme tilbake til skolen (Ingul, i.d.).

Betydningen av nærvær / konsekvenser av fravær

Skole og barnehage er viktige arena for utvikling av sosiale ferdigheter og vennskap. Tilstedeværelse gir barna mulighet til å delta i sosiale aktiviteter og samhandle med jevnaldrende. Regelmessig oppmøte bidrar også til en strukturert hverdag, som kan bidra til å redusere psykiske helseplager. For at barna skal ha en stabil læringsprosess og faglig utvikling og mestring, forutsetter det tilstedeværelse (Utdanningsdirektoratet, 2021). Jfr. opplæringsloven §1-3 er noe av formålet med opplæringen å bidra til at elevene får ferdigheter som gjør at de kan mestre livet, for slik å kunne delta i arbeid og samfunnsfellesskapet (Opplæringslova, 2023, §1-3). Langvarig fravær vil kunne forhindre elevene i denne utviklings- og modningsprosessen.

Beskyttelses- og risikofaktorer

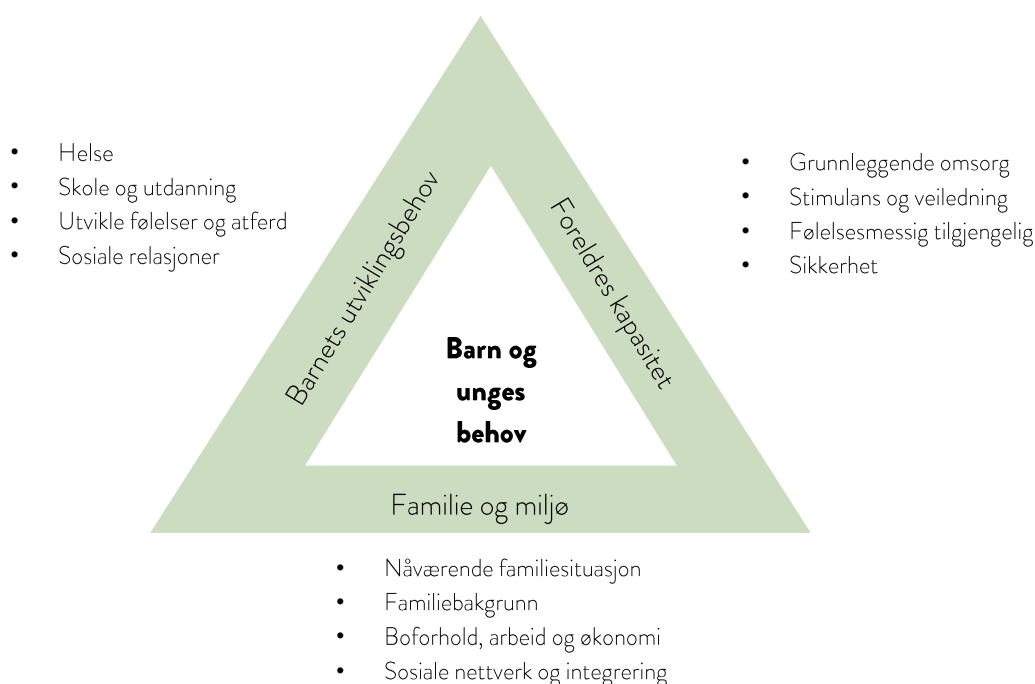
Årsaken til bekymringsfullt fravær er sammensatt, og flere faktorer bidrar ofte samtidig til utvikling og/eller opprettholdelse av fraværet. Disse faktorene er gjerne knyttet til områdene skole/barnehage, familie, fritid og/eller individuelle faktorer (Ingul, i.d.). Tabellen nedenfor viser aktuelle årsaksfaktorer som kan bidra til risiko og/eller beskyttelse på de ulike områdene:

Skole og barnehage	Familie	Fritid	Individ
Læringsmiljø	Familiestruktur og stabilitet i familiesituasjonen	Interesser og fritidsaktiviteter	Overganger/ skolebytte/ tidligere skoleerfaringer/ fraværshistorikk
Gruppeledelse	Foreldre/ foresattes omsorgsevne	Vennskap og sosial støtte	Somatiske plager
Mobbing	Foreldreinvolvering	Sosial tilhørighet	Sårbarhet for endringer
Relasjon til voksne	Foreldre/foresattes holdninger til skolen	Sosiale medier	Behov for struktur og forutsigbarhet
Relasjon til medelever	Kommunikasjon og foreldrestil		Diagnoser: ADHD, Tourettes syndrom, lærevansker, angst, depresjon, Autisme, OCD o.a
Registrering og oppfølging av fravær	Strategier for å møte utfordringer		Lave eller høye læringsforutsetninger, utbytte av opplæring
Personalets kompetanse	Struktur og rammer		Rusproblemer
Tilrettelegging og tilpasset opplæring	Vold og overgrep		Opptatt av andre ting utenfor skolen (konflikt i hjemmet, sykdom, økonomiske problemer o.l.)
Struktur og forutsigbarhet	Rus, fysisk og psykisk helse hos foreldre		Søvn, kosthold og skjermbruk
Stabilitet i personalgruppa	Nettverk		Selvilde, mestringstro og mestringsstrategier

Tabell 1: Risiko- og beskyttelsesfaktorer ved bekymringsfullt fravær (med utg.punkt i Oslo kommune, 2022; Trøndelag fylkeskommune, 2024)

ICS-modellen (Integrated Childrens System)

Bekymringsfullt fravær knyttes ofte til komplekse og sammensatte årsaksfaktorer, som krever en helhetlig forståelse av elevens situasjon. ICS-modellen (Integrated Childrens System) viser hvordan de tre områdene familie og miljø, barnets utviklingsbehov og foreldrenes kapasitet vil ha en gjensidig påvirkning på hverandre (figur 1). Endring på det ene området vil kunne gi ringvirkninger på de to andre. Det samme gjelder ved risiko- og beskyttelsesfaktorer. Om det foreligger risiko på ett av områdene, kan de to andre bidra med beskyttelse (Helsedirektoratet, 2019). I kartleggingsarbeidet må all informasjon ses i sammenheng for å kunne identifisere styrker og utfordringer i barnets liv. Dette må videre være utgangspunktet for utarbeiding av tiltak, både på individuelle og miljømessige områder (Helsedirektoratet, 2019).

Figur 1: ICS-modellen (Helsedirektoratet, 2019)

Autoritativ ledelse i barnehager og skoler i Ørland kommune

Som ledd i det forebyggende arbeidet i Ørland kommune skal gruppeledelse i barnehage og skole være et prioritert område. De voksne skal være autoritative i sin tilnærming til barna, det vil si at de skal kombinere grensesetting, krav og forventninger, med varme, forståelse og relasjonsbygging. Autoritative voksne bygger gode relasjoner med barnet over tid, som de stadig pleier og vedlikeholder. De setter krav ut fra barnets modenhet, grenser settes med respekt, og disse begrunnes ovenfor barna. Autoritativ ledelse bidrar til å gi barn og unge positiv utviklingsstøtte, flere mestingsopplevelser og økt selvtillit. Barn som vokser opp med autoritative voksne blir mer selvstendige enn andre (Cranner, 2021; Roland, 2021).

DEL 2

HELSESTASJONEN SOM
FOREBYGGENDE ARENA

Helsestasjonen som forebyggende arena

Helsestasjonstjenesten har en unik rolle i kommunens forebyggende arbeid. Tjenesten møter **alle** barn og deres foreldre gjennom å følge nasjonalt anbefalt program (Helsedirektoratet, 2025). Dette innebærer at helsestasjonen blir kjent med familien allerede når barnet er i mors mage. Her får den gravide oppfølging av jordmor i svangerskapet gjennom flere rutinemessige konsultasjoner, og deltakelse på fødselsforberedende kurs hvor fødsel og kommende foreldrerolle vektlegges.

Når barnet er født, følges familien videre av helsestasjonen og skolehelsetjenesten. Barnet og familien følges tett, spesielt i barnets første leveår. Fram til barnet starter på skolen har alle fått tilbud om fjorten rutinemessige konsultasjoner på helsestasjonen. Mange barn og deres familier følges også tettere i forhold til individuelle behov. Helsestasjonen tar opp mange ulike tema med foreldrene, som for eksempel ernæring, søvn, utvikling, vaksinerings, samspill, språk, rus, vold, psykisk helse, skjerm m.m. Målet med helsestasjonsprogrammet er å støtte og veilede foreldre til å oppleve mestring i foreldrerollen, samt bidra til refleksjon rundt egen rolle og ansvar som foreldre.

Helsestasjonen gjennomfører flest individuelle konsultasjoner, men har også tilbud om tre gruppekonsultasjoner. Noe av hensikten med gruppekonsultasjoner er etablering av nettverk. Mange foreldre som blir kjent med hverandre gjennom helsestasjonen, fortsetter å treffes også på fritiden. I en kommune hvor vi har mange tilflyttere i forbindelse med forsvaret og flyktninger, er slike nettverk viktig for trivsel og integrering i lokalsamfunnet.

Helsestasjonstjenesten har lang tradisjon for å være et lavterskeltilbud hvor alle kan ta kontakt og skal være en lett tilgjengelig tjeneste. Tjenesten opplever å ha 100 % oppslutning.

Helsestasjonen jobber etter Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten (Lovdata, 2018).

Skolehelsetjenesten

Skolehelsetjeneste er en lovpålagt tjeneste og er en forlengelse av helsestasjonsprogrammet fra 0-5 år. Alle skoler har skolehelsetjeneste, og tilstedeværelse av helsesykepleier i skolen avhenger av antall elever ved skolen. De viktigste oppgavene i skolehelsetjenesten er helsefremmende- og forebyggende arbeid, herunder; vaksinerings, vekstoppfølging, helsesamtale, helseopplysning og samtaler med enkelte elever ved behov.

Skolehelsetjenestens rolle ved bekymringsfullt fravær er beskrevet i nasjonal faglig retningslinje (Helsedirektoratet, 2025). Skolehelsetjenesten bør samarbeide med skolen om å følge opp bekymringsfullt fravær. Tjenesten bør kobles på tidlig i prosessen og sammen med skolen bli enige om hvilke tiltak skolehelsetjenesten kan tilby, eksempelvis gjennom oppfølgingssamtaler.

DEL 3

FOREBYGGENDE ARBEID I
BARNEHAGE OG SKOLE

Forebyggende arbeid i barnehage og skole

Det er viktig at det jobbes godt på forebyggende nivå i barnehage og skole for å fremme trivsel, mestring og nærvær. Det er flere faktorer i barn og unges liv som kan støtte oppunder positiv utvikling, og bidra til å forebygge vansker og utfordringer. Det er særlig viktig at det jobbes godt innen de seks områdene som er listet opp under:

Analysespørsmål	Aktuelle tiltak
1 Utøves det god gruppeledelse som bidrar til trivsel og mestring?	• Ha tydelige forventninger, regler og rutiner (f.eks punktlighet, orden, forventet atferd og lignende) • Strukturerte og tydelige rammer • Aktiv bruk av ros, oppmuntring, bekreftelse og anerkjennelse • Samkjørte ansatte som har felles rutiner og rammer • Bruk av varierte opplæringsmetoder • Bygge positive relasjoner • Gi medbestemmelse, tillit og ansvar • Gi læringsstøtte og realistiske / tilpassede krav • Nivåtilpasning i fag og tilpasset opplæring ved behov • Fokus på mestringsopplevelser • Jobbe med fellesskapsfølelse og samhold i gruppa • Opparbeide god skolekondis: øke utholdenheten gradvis, finne hva som motiverer, gi mestringsopplevelser som igjen gir selvtillit, og læring som oppleves meningsfylt o.l <i>Kilder: Ogden, 2012; Udir, 2024; Nicolaisen & Heide, 2023; Bufdir, 2024</i>
2 Jobbes det kontinuerlig med relasjonsbygging og klassemiljø?	• Bruk vennligsinnnet humor for å vekke glede og gode følelser • Vis interesse og forståelse for barnets tanker, følelser og opplevelser • Finn noe du liker ved alle barna, til tross for eventuell utfordrende atferd og triggere • Hils på barna hver dag. Si «hei», «så fint å se deg», «Så bra du er her» o.l • Overhold avtaler og vis at du er til å stole på • Følg opp grenser og regler på en omsorgsfull måte • Vær forutsigbar, men samtidig fleksibel når situasjonen krever det • Håndter uenigheter med undring og nysgjerrighet • Vær en rollemodell og be om unnskyldning <i>Kilder: Udir, 2024; Lezhnieva et. al., 2018; Statped, 2019; Trøndelags Fylkeskommune, 2024</i>

3

Er det god struktur og forutsigbarhet gjennom dagen?

- Oversiktlig planer (f.eks. dagsplan, ukeplan, øktplan, handlingsrekker, avkrysningslister / huskelister, visuelle / punktvis instruksjoner o.l.)
- Bruk «De 7 H'er» som utgangspunkt for planer:

1. Hva skal jeg gjøre?
2. Hvorfor skal jeg gjøre det?
3. Hvordan skal jeg gjøre det?
4. Hva skal jeg gjøre etterpå?
5. Hvor skal jeg være?
6. Hvem skal jeg være sammen med?
7. Hvor lenge skal jeg gjøre det?

- Gi tydelige beskjeder og ha klare forventninger
- Gi muntlige forberedelser og påminnelser gjennom dagen
- Bruk av tidsstøtte (timestokk / visuell nedtelling)

Kilder: Statped, 2019

4

Gis det informasjon til foresatte om viktigheten av nærvær?

Gi informasjon og innby til samarbeid gjennom foreldremøter og foreldresamtaler:

- Snakk om betydningen av tilstedeværelse / oppmøte i barnehage og skole
- Informer om viktigheten av å delta, være del av og å tilpasse seg fellesskapet
- Tydeliggjør foresattes ansvar for å få barna på skolen
- Fokus på betydningen av gode morgen- og kveldsrutiner, søvn og kosthold, stress og stressmestring
- Informer om at elever i utgangspunktet skal møte på skolen så lenge de ikke har feber eller oppkast, eller har fått innvilget fravær
- Gi informasjon om rutiner for fraværsoppfølging, samt hva som gir grunnlag for bekymring
- Vær oppmerksom på språkbarrierer og kulturforståelse som faktor i samarbeidet med foresatte
- Tolk skal som hovedregel benyttes i samtaler med minoritetsfamilier

5

Jobbes det godt med overgang til ny barnehage / skole?

- Skoler og barnehager sikrer at de har rutinebeskrivelser for overgang til ny barnehage / skole
- Sørg for at viktig informasjon om enkeltbarn og barnegruppa overføres
- Overganger skal være en prosess og jobbes med over tid
- Ha en åpen og gjensidig dialog med foresatte, både før, under og etter overgangen

Kilder: Universitetet i Stavanger, 2024

6

Følges fraværsrutiner opp kontinuerlig og systematisk?

Fraværsrutiner i barnehagen

- Foresatte melder fravær via Transponder dersom barnet blir hjemme fra barnehagen, inkludert årsak til fraværet
- Barnehagen tar kontakt med foresatte etter 3 dager dersom det ikke gis beskjed om fravær (3 fortløpende dager eller 3 dager spredt utover en uke)
- Barnehagen registrerer alt fravær i Transponder
- Styrer tar ut rapport fra Transponder kvartalsvis for å avdekke urovekkende mønster
- Foreldre blir gjort oppmerksom på betydningen av nærvær og tilstedeværelse to ganger årlig (jfr rutine i foreldresamtaleskjema)
- Systematisk kartlegging av det psykososiale miljøet gjennomføres to ganger per barnehageår (se "Bussen" og "Relasjonskartlegging" i verktøydel)

Fraværsrutiner i skolen

- Ved gjentatt gangvandring, forsentkomming og fravær i enkeltfag skal kontaktlærer snakke med eleven for å avklare årsak, sette inn evt tiltak og legge plan for endring
- Foresatte melder fravær via Transponder før skolestart når eleven er syk
- Der foresatte benytter kategorien "annet" ved fraværsmelding på Transponder kan gjerne årsaken til fraværet spesifiseres
- Dersom skolen ikke har fått melding om fravær skal kontaktlærer kontakte hjemmet ved skolestart for å etterspørre eleven
- Det skal søkes om permisjon fra skolen minimum 14 dager før ønsket permisjonsdag. Elevpermisjon søkes via Visma Flyt Skole
- Ved gjentatte permisjoner bør skolen avklare om den høye forekomsten av permisjoner er knyttet til forhold på skolen
- Alt fravær blir registrert i Visma Flyt Skole. Rektor har ansvar for at det kommer varsel via Visma når fraværet går over terskel for bekymring jfr. tiltakstrapp
- Kontaktlærer følger opp fraværet hos sine elever ukentlig og har ansvar for å følge opp dette sammen med teamleder
- Skoleledelsen følger opp fraværstatistikk ukentlig.

Forebyggende arbeid hjemme og på fritiden

Barn påvirkes av ulike faktorer gjennom livet, og hvordan barnet har det hjemme og på fritiden vil også påvirke barnets fungering i barnehagen og skolen. Det er viktig at ansatte er interesserte i barnets liv også utenfor barnehage / skole, og bistår med å veilede til riktige hjelpeinstanser ved behov for dette.

Har barnet en stabil og støttende familiesituasjon?

- En stabil og støttende familiesituasjon gir barna følelsen av trygghet og tillit, som igjen er grunnlaget for deres emosjonelle utvikling og evne til å danne sunne relasjoner senere i livet.
- Barn som opplever mindre stress og uro hjemme, har lettere for å fokusere på skolearbeidet.
- Barnehage og skole er en viktig arena hvor foresatte kan møte andre foresatte for å snakke om foreldrerollen, og ha noen å støtte seg på i de ulike fasene av barnas oppvekst.
- Tilrettelegging av både organiserte og uorganiserte fritidsaktiviteter kan være en viktig del av det forebyggende og helsefremmende folkehelsearbeidet. Gjennom fritidsaktiviteter kan man oppleve mestring og glede, være sosial med jevnaldrende og knytte nye vennskap og utvikle nye ferdigheter.

Foresatte med god fysisk og psykisk helse vil ha bedre forutsetning for å være tilstedeværende og engasjerte i barnas liv. De vil være bedre i stand til å dekke barnets grunnleggende behov for:

- søvn, mat og trygghet
- praktisk hjelp og oppfølging
- nødvendig støtte og omsorg i hverdagen
- ha klare forventninger og grenser
- bruk av ros, oppmuntring, bekreftelse og anerkjennelse
- sosial støtte i nettverk bidrar til bedre psykisk helse, og demper eller reduserer helseskadelige virkninger av belastninger

Kilder: Folkehelseinstituttet, 2022; Cranner, 2021; Cohen & Wills, 1985; Skogen et. al., 2018; Bufdir, 2024; Helsedirektoratet, 2019

Tverrfaglig samarbeid: Hvem bidrar med hva?

Barnehage

Tilhørighet til fellesskapet er et grunnleggende menneskelig behov. Systematisk arbeid med inkluderende fellesskap i barnehagen bidrar til at alle barn:

- Får oppleve tilhørighet og mulighet for å delta i lek og aktiviteter på like vilkår.
- Får positive erfaringer med deltakelse og tilstedeværelse i fellesskapet, og etablere positive mønstre, vaner og rutiner for sosialt samspill.
- Blir bedre i stand til å tåle livets opp- og nedturer, ved at man gjentatte ganger får erfare, stå i og håndtere ubehag, problemer og konflikter.

Barnehagens fokus på det psykososiale læringsmiljøet vil være av betydning i det forebyggende arbeidet for å redusere fravær i skolen. Dette innebærer innsats på område 1-6 i forebyggende del.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT)

PPT skal samarbeide med og støtte barnehager og skoler i det forebyggende arbeidet. Målet er å bidra til et inkluderende opplæringstilbud og sikre tidlig innsats for barn og unge som kan ha behov for tilrettelegging. I tillegg bistår PPT med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling i barnehager og skoler.

PPT gir også støtte til barn og unge som har behov for hjelp grunnet ulike utfordringer, for eksempel:

- språkvansker og uttalevansker
- konsentrasjonsvansker
- sosiale og emosjonelle vansker
- atferdsvansker
- syns- og hørselsvansker
- fagvansker, inkludert lese- og skrivevansker og generelle lærevansker

Kilde: Holst-Jæger, 2018

Helsestasjon

Tjenesten følger anbefalt program ihht nasjonal faglig retningslinje for det helsefremmende og forebyggende arbeidet i helsestasjon og skolehelsetjeneste. Alle skoler har fast helsesykepleier, med tilstedeværelsestid beregnet ut fra elevtall. Tjenesten skal nå alle barn i skolen gjennom ulike oppgaver som: skolestartundersøkelse, vaksinerings, vekstoppfølging, helseopplysning, helsesamtale, bli kjent samtale med alle nye elever, helseøving med barn med spesielle behov og oppfølging av flyktninger. Skolehelsetjenesten tilbyr individuelle samtaler til barn som har behov for dette. Tjenesten deltar på foreldremøter med informasjon om tjenesten og bidrar med ulike tema på forespørsel.

Familie- og forebygging – psykisk helse og rus

- BUF-team: Deltakelse på foreldremøter i barnehage og skole, bidrar med ulike tema og gjør tjenesten kjent
- Samarbeid med helsestasjon: Fødselsforberedende kurs og 10- månedskontroll
- Ungdomslos: Tilstedeværelse i miljøet på ungdomsskolene for å vise at det er kort vei inn for ungdommene som ønsker hjelp
- Ambulerende ungdomsteam: Et pågående prosjekt hvor målgruppen er barn og unge i alderen 10-24 år, som har et stort funksjonsfall og står helt utenfor skole/utdanning. Formålet med prosjektet er å bidra til økt funksjon hos barnet/ungdommen, og bidra til økt deltakelse i samfunnet, ut ifra egne behov og forutsetninger. Teamet jobber oppsøkende og miljøterapeutisk med fokus på aktiviteter som gir mestring hos den enkelte

Fastlegen

Bekymringsfullt skolefravær har ofte sammensatte årsaksfaktorer, som krever helhetstenkning og tverrfaglig samarbeid. Fastlegen har etter lengre tids oppfølging gjerne god kjennskap til barnet og familien, og kan være en viktig bidragsyter inn i laget med sin fagkompetanse og kunnskap om familien. Fastlegen bør holdes oppdatert, og inviteres inn i samarbeidsmøter der dette er naturlig. Fastlegen kan være en viktig støttespiller med tanke på å avklare somatisk tilstand, psykisk helse og andre belastende forhold, samt bidra med nødvendige utredninger, henvisninger og vurderinger

NAV

Bidrar med kartlegging og tiltak for å få brukere tilbake i jobb. Økonomi er en stadig større del av utfordringsbildet for familier, og i et helhetsspektiv må ofte økonomiske forhold være på plass for at familier og barn / unge skal fungere i egen hverdag. NAV er derfor ofte med som en del av laget som angår barn og unge.

Barnevern

Barnevernet skal sette inn tiltak tidlig for å forebygge alvorlig omsorgssvikt og atferdsvansker. Barneverntjenesten skal bidra i det forebyggende arbeidet, slik det vedtas i kommunens forebyggende plan. Likevel skal barnevern fortrinnsvis jobbe etter barnevernsloven, noe som indikerer at man har passert «lavterskel». Barnevernets bidrag er ofte knyttet til deltakelse i ulike team i kommunene (eks kommunalt forebyggende team), tilbyr drøfting av sak (mottakstelefon) og generell veiledning.

Tidlig innsats etter barnevernsloven betyr at man skal sette inn riktig hjelp til riktig tid. Altså at det er utløst en rettighet etter barnevernsloven, og man velger å tilby tiltak tidlig nok for å forebygge mer alvorlig omsorgssvikt og atferdsvansker.

Kvalifiseringsenheten

Enheten jobber systematisk med å bosette, kvalifisere, følge opp og inkludere nye flyktninger og familiegjennforente som kommer til kommunen. Gjennom tett og målrettet oppfølging skapes trygge og forutsigbare rammer etter bosetting. Det gis også informasjon til barn, ungdom og foresatte om fritidstilbud. Foreldre som deltar i introduksjonsprogrammet, og har barn i alderen 0-18 år eller venter barn, gjennomfører foreldreveiledningskurs.

Bo - og miljøveiledere jobber tett med familiene, og kan bidra som støttende stillas mellom familier og barnehage/skole ved behov og ønske om dette.

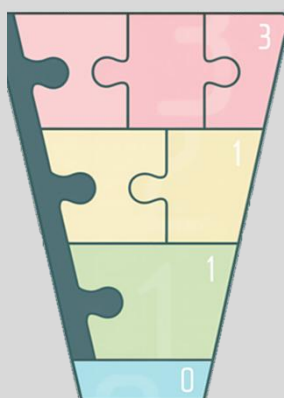

Politiet

Politiets hovedstrategi er forebygging – dette skal gjennomsyre all tenking / planlegging / prioritering i politiet. Politiet bidrar blant annet med:

- Forebyggende patrulje: oppsøker ungdom og klagesteder for å forebygge uønsket aktivitet.
- Stående ordre på hver kveldsvakt for patruljer: oppsøke alle ungdomsklubber med formål å bygge relasjon til ungdom, komme i posisjon til å påvirke og avdekke uønsket aktivitet.
- Foreldremøter med fokus på problemområder / saker som man ønsker at foresatte skal ta et større ansvar for. Få felles forståelse for utfordringer i ungdomsmiljøene.
- Foredrag / samarbeid med skole om akutte problemstillinger, på individ eller gruppenivå.
- Avdekking og oppfølging av enkeltindivid der man ser en uheldig utvikling, f.eks. rus, skolefravær, psykisk uhelse og kriminalitet.
- Bekymringssamtaler: refleksjonssamtale med ungdom, få de til å se konsekvenser ved dårlige valg og evt. sette ungdom og familier i kontakt med det kommunale hjelpeapparatet.
- Forebygging i etterforskningssporet: hva gjør man med ungdom som har begått kriminalitet, alternative straffereaksjoner, påtaleunntatelse med vilkår, konfliktrådsbehandling og ungdomsoppfølging / straff.
- Etterretning / innhenting av info fra samarbeidspartnere og andre for tidlig avdekking av uheldige trender og uønsket kriminalitet som er rettet mot barn og unge.

BTI-modellen

BTS= Bedre Tverrfaglig Samhandling: Beskriver struktur og system for samhandling på systemnivå i Ørland kommune

BTI= Bedre Tverrfaglig Innsats: Beskriver konkret oppfølging på individnivå når man har undring eller bekymring knyttet til et barn eller ungdom

DEL 4

RUTINEBESKRIVELSE VED
UROVEKKENDE FRAVÆR I
BARNEHAGE

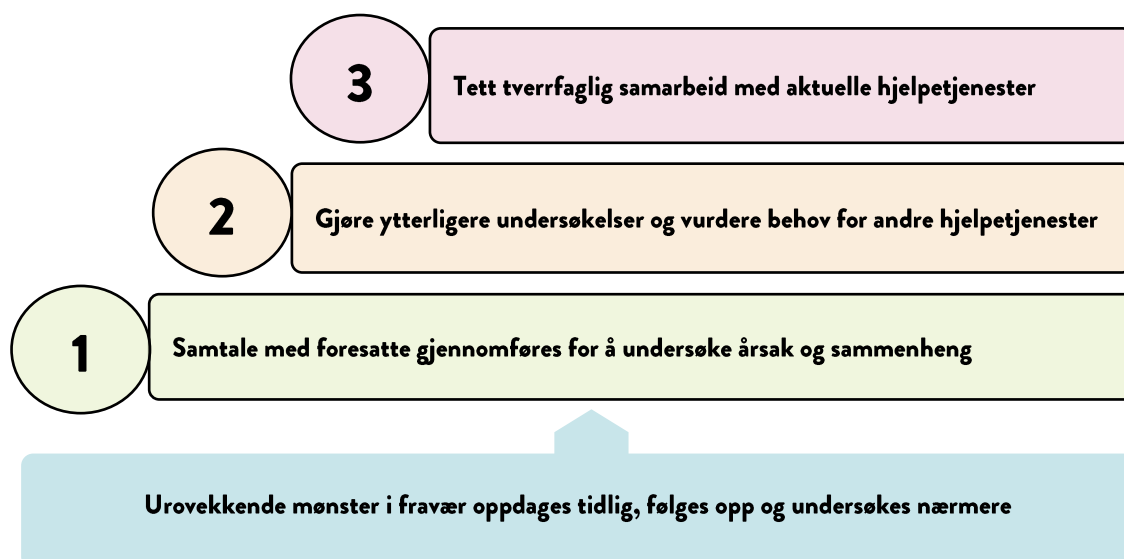
Rutinebeskrivelse ved fravær i barnehagen

Barnehagen er et frivillig tilbud, og foresatte står dermed fritt til å benytte barnehageplassen. Dette til forskjell fra skoleplikt i skolen, der foresatte er ansvarlige for å sende barna på skolen.

Barnehagen er første del av utdanningsløpet, og skal legge grunnlaget for et godt liv. Jfr. Barnehageloven og Rammeplanen for barnehagen er barnehagens samfunnsmandat og hovedmål å ivareta barnets behov for omsorg og lek, samt fremme læring og danning for allsidig utvikling. Barnehagen er en arena der barna forberedes til aktiv deltakelse i samfunnet. Barnehagen skal samarbeide nært med foreldrene og ivareta deres rett til medvirkning, med barnets beste som mål. Foreldrene og barnehagens personale deler ansvaret for barnets trivsel og utvikling.

Ved behov for å gjøre undersøkelser knyttet til urovekkende fravær hos barn i barnehage, er det viktig å ha en helhetlig tilnærming og forståelse. Årsakene til fravær fra barnehagen kan være sammensatt og gi grunnlag for bekymring og videre oppfølging. Fraværet kan også ha naturlige årsaker og sammenhenger. Er man usikker på fraværets årsak og sammenheng skal dette følges det opp jfr. BTI-modellen (Bedre Tverrfaglig Innsats) på følgende måte:

Tiltakstrapp barnehage

Figur 2. Tiltakstrapp med utgangspunkt i nivåene i BTI handlingsveileder

Trinn 0: Urovekkende mønster i fravær oppdages tidlig, følges opp og undersøkes nærmere

Stafettholder: Pedagogisk leder etter dialog med styrer/teamleder

- Skjema “konkretisering av undring/bekymring” brukes (finnes i verktøydelen i BTI-veilederen).

Trinn 1: Samtale med foresatte gjennomføres for å undersøke årsak og sammenheng

Stafettholder: Pedagogisk leder (tiltaksleder er drøftingspartner)

- Saken drøftes med tiltaksleder før samtale med foresatte.
- Foresatte kalles inn til møte ved barnehagen, helsestasjon kalles inn ved behov.
- Veileder i foreldresamtalskjema kan benyttes for tips til samtalen.
- Målrettede tiltak settes ut fra årsak og sammenheng.
- Tiltaksplan utarbeides.

Trinn 2: Gjøre ytterligere undersøkelser og vurdere behov for andre hjelpetjenester

Stafettholder: Tiltaksleder

- Gjøre ytterligere undersøkelser og kartlegginger rundt forhold knyttet til barnehage, hjem, individ og fritid, med mål om å sikre en felles forståelse for årsak til fraværet.
- Tiltak dokumenteres i tiltaksplan og evalueres etter ca. 1 måned sammen med foresatte.
- Vurdere behov for andre hjelpetjenester.

Trinn 3: Tett tverrfaglig samarbeid med aktuelle hjelpetjenester

Stafettholder: Tiltaksleder

- Tiltak dokumenteres i tiltaksplan og evalueres etter ca 1 måned sammen med foresatte og laget rundt barnet og familien.
- Samarbeidsmøter gjennomføres etter behov.

Stafettholder er jfr BTI -modellen en person som har koordineringsansvar for oppfølging av barn, ungdom eller familie, og skal sørge for en sammenhengende helhetlig innsats uten brudd i oppfølgingen.

DEL 5

RUTINEBESKRIVELSE VED
BEKYMRRINGSFULLT FRAVÆR
I SKOLE

Innsats ved bekymringsfullt fravær

Veien mot økt skolenærvær

Ved bekymringsfullt skolefravær anbefales det å jobbe grundig i oppstartsfasen med å kartlegge og avdekke hva som er årsaken til fraværet. Gode tiltak krever en bred kartlegging og felles forståelse for årsaks-sammenhenger. En tiltaksplan skal utarbeides rundt aktuelle områder, og laget rundt barnet/eleven møtes jevnlig for å evaluere og justere tiltak.

Figur 3: Veien mot økt skolenærvær

Hva er bekymringsfullt fravær?

Bekymringsfullt fravær er fravær utover det som skal håndteres som normalt fravær (gyldig og dokumentert fravær), og utløser behovet for mer målrettede tiltak. Bekymringsfullt fravær kan oppstå fra første dag, eller etter lengre tid, avhengig av hva årsaken til fraværet er. Målrettede og systematiske tiltak må settes inn tidlig i forløpet for å unngå behov for intensive tiltak som kan være svært omfattende og tidkrevende (Haavik, 2021).

Grunnlag for bekymring og kartlegging:

- Elever med gjentatt forsentkomming
- Elever som er på skolen, men ikke i undervisningen
- Repeterende fravær / tegn til unnvikelse (f.eks. kroppøving, uteskole, enkeltfag)
- Melding fra foresatte om barn som vegrer seg for å dra på skolen, har symptomer som vondt i hodet, kvalm, klump i magen o.l.
- Elever som har høyt timefravær (legg merke til evt. mønster mht. fag, timer eller lærere)
- Uklare meldinger fra foresatte når det gjelder fraværets årsak
- Har mer enn 3 dager dokumenter / udokumentert sykefravær fordelt på flere perioder (ikke sammenhengende sykdom eller avklart fravær)

Kartlegging og tiltak

Gode tiltak krever bred kartlegging og en felles forståelse av årsakssammenhenger. Ofte er det flere faktorer som spiller inn samtidig, og det vil være behov for tiltak på flere områder parallelt. Man skal være forsiktig med å låse seg til det første svaret eller forståelsen som virker riktig, da kan man overse andre vesentlige faktorer til fraværet og treffe dårlig med tiltakene som settes inn.

Skolens ansvar i kartleggingsfasen:

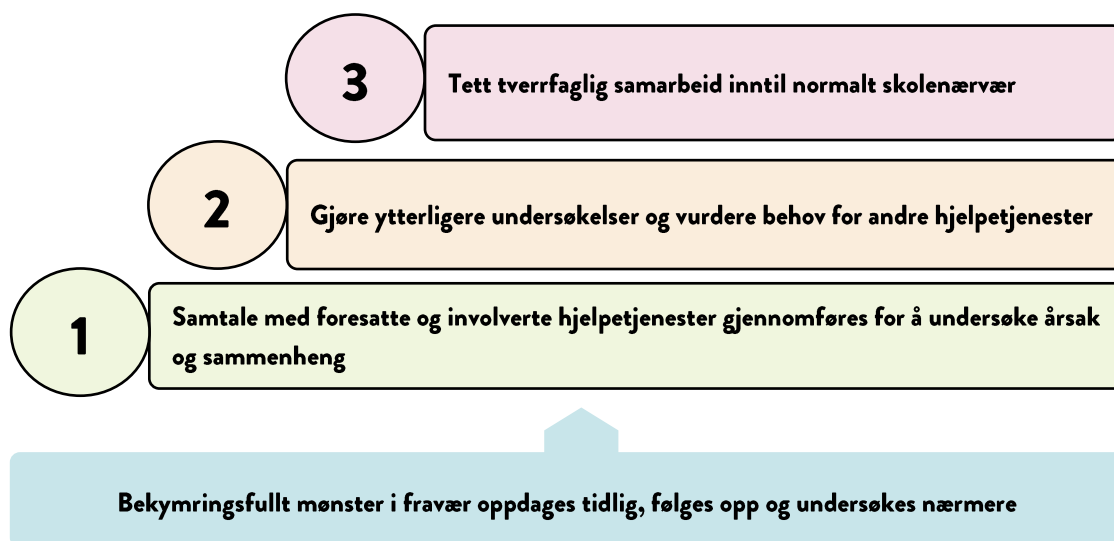
1. Snakk med eleven så raskt det lar seg gjøre
2. Kartlegg årsak til fraværet
3. Ha tett dialog med foresatte
4. Prioriter relasjon mellom lærer og elev
5. Legge til rette for at eleven opplever tilstrekkelig faglig mestring
6. Jobb med å styrke elevens relasjon til medelever
7. Tett samarbeid med andre i laget rundt barnet
8. Tilby eleven så mye normalitet som mulig, samtidig som det gis støtte på det som er vanskelig

Tidlig involvering av andre instanser

Blir man bekymret for et barns utvikling, og skolens tiltak alene ikke har tilstrekkelig effekt, skal man tidlig søke råd, veiledning og samarbeid med andre instanser (Helsedirektoratet, 2024). Tidlig kartlegging ved mistanke om vansker og diagnoser kan gi bedre mulighet for å sette inn treffende tiltak på et tidlig tidspunkt. Barnehager og skoler i Ørland kommune har interne rutiner på dette, med utgangspunkt i Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI).

Tiltakstrapp skole

Figur 4. Tiltakstrapp med utgangspunkt i nivåene i BTI handlingsveileder

Trinn 0: Bekymringsfullt mønster i fravær oppdages tidlig, følges opp og undersøkes nærmere

Stafettholder: Kontaktlærer

- Skjemaet “konkretisering av undring/bekymring” fylles ut av ansatte på trinnet (finnes i verktøydelen i BTI-veilederen).
- Ved gjentatt gangvandring, forsentkomming og fravær i enkeltfag skal kontaktlærer snakke med eleven for å avklare årsak, sette inn eventuelle tiltak og legge plan for endring.
- Kontaktlærer tar kontakt med foresatte samme dag ved udokumentert fravær og formidler bekymring / undring jfr. tiltakskort på gult nivå: “Elev har ikke møtt på skolen, og har ikke meldt fravær”.
- Kontaktlærer tar kontakt med foresatte når fraværet passerer 3 dager dokumentert / udokumentert fravær, enten enkeltdager eller sammenhengende fravær (ikke sammenhengende sykdom eller avklart fravær). Kontaktlærer etterspør årsak til fraværet og avklarer eventuelt behov for oppfølging for å øke nærvær. Tiltak i skolen settes inn fra første fraværsdag der dette vurderes som aktuelt.
- Teamleder holdes jevnlig orientert om fraværet.

Dokumentert fravær: Fravær knyttet til helsemessige årsaker og permisjon innvilget av skolen.

Udokumentert fravær: Eleven har fravær uten foreldrenes samtykke, skolen har ikke fått beskjed fra foreldre om årsak til fraværet eller skolen har definert årsaken til fraværet som ugyldig.

*Dokumentert fravær kan også være bekymringsfullt, f.eks. hvis somatisk smerte og ubehag er forårsaket av mistrivsel i skolen.

Trinn 1: Samtale med foresatte og involverte hjelpetjenester gjennomføres for å undersøke årsak og sammenheng

Stafettholder: Kontaktlærer/ tiltaksleder

- Ved over 6 dager dokumentert / udokumentert fravær, enten enkeltdager eller sammenhengende fravær (ikke sammenhengende sykdom eller avklart fravær), blir elev og foresatte innkalt til møte ved skolen, hvor skole, skolehelsetjeneste og los deltar. PPT kalles inn ved behov.
- Undersøk og kartlegg, med mål om å sikre felles forståelse for årsak til fraværet. Undersøkelser og kartlegginger skal omfatte faktorer knyttet til både skole, hjem, individ og fritid.
- Tiltaksplan med en tydelig ansvarsfordeling utarbeides.
- Tiltaksleder er drøftingspartner for kontaktlærer ved behov.

Trinn 2: Gjøre ytterligere undersøkelser og vurdere behov for andre hjelpetjenester

Stafettholder: Kontaktlærer / teamleder / tiltaksleder (vurderes etter behov)

- Ved over 9 dager dokumentert / udokumentert fravær, enten enkeltdager eller sammenhengende fravær (ikke sammenhengende sykdom eller avklart fravær) gjøres ytterligere undersøkelser og kartlegginger rundt forhold knyttet til skole, hjem, individ og fritid, med mål om å sikre en felles forståelse for årsak til fraværet.
- Vurder behovet for å koble på andre hjelpetjenester.
- Tiltaksplan utarbeides, med mål om økt skolenærvær. Konkretiser mål og tiltak, ha en tydelig ansvarsfordeling og sett opp tidspunkt for evaluering.

Trinn 3: Tett tverrfaglig samarbeid inntil normalt skolenærvær

Stafettholder: Tiltaksleder

- Faste samarbeidsmøter med fokus på tiltak avholdes inntil normalt skolenærvær.
- Møtedeltakere og møtenes varighet tilpasses etter behov. Rektor deltar der dette er naturlig.
- Aktuelle samarbeidspartnere kan være PPT, los, fastlege, NAV, familie og forebygging, skolehelsetjeneste og barnevernstjeneste.
- Ved høyt skolefravær skal det avklares hvordan kontaktlærer kan opprettholde kontakten med eleven. Dette kan for eksempel være fysiske møtepunkt, digitale møter, telefonsamtaler, meldinger e.l.

Tilpassede undervisningstilbud kan være del av tiltakene dersom eleven har utfordringer med det ordinære skoleløpet. Individuelt tilrettelagt opplæring skal alltid ha som mål å bidra til at barnet på sikt mestrer deltakelse i fellesskapet.

Stafettholder er jfr. BTI -modellen en person som har koordineringsansvar for oppfølging av barn, ungdom eller familie, og skal sørge for en sammenhengende helhetlig innsats uten brudd i oppfølgingen.

Mal for tiltaksplan finnes digitalt i BTI-veilederen: <https://orland.bedreinnsts.no/>. Fremgangsmåte for utfylling, inkludert eksempel på utfylt tiltaksplan, finnes også som vedlegg i denne rutinebeskrivelsen.

Kommunens rutine for oppfølgingsplikt

- Enhetsleder skole skal ha oversikt over antall elever med bekymringsfullt skolefravær og følge opp hvordan skolene jobber med problematikken.
- Rektor og tiltaksleder rapporterer til enhetsleder hvert halvår, og orienterer underveis hvis endringer.
- Enhetsleder skole rapporterer tilsvarende til kommunalsjef for oppvekst hvert halvår.
- Kommunalsjef for oppvekst skal sikre at kommunen har kompetanse, rutiner og system for å gjennomføre oppfølgingsplikten og rutinebeskrivelsen.

Koordineringsansvar

- Hente inn aktuelle hjelpetjenester etter samtykke fra elev og foresatte. Laget skal sammen sikre at eleven og familien får ett tilpasset og helhetlig hjelpetilbud fra de aktuelle tjenester som er involvert.
- Utarbeide tiltaksplan med tydelig ansvars- og oppgavefordeling. Planen skal evalueres med korte intervaller, noe som forutsetter at laget møtes med jevne mellomrom.
- Der det ikke er ansvarsgruppe skal tiltaksleder koordinere arbeidet. Ved ansvarsgruppe er det allerede utpekt en koordinator som skal ha dette ansvaret. I mange tilfeller vil ansvaret også her falle på tiltaksleder, men dette må avklares. I saker som omhandler alvorlig somatisk sykdom skal helse utnevne en koordinator.

Møteform: Valg av møteform gjøres jfr. rutiner for møtestrukturer i Ørland kommune.

Barnets stemme og laget rundt barnet

Ved bekymringsfullt fravær skal det opprettes et lag rundt eleven, hvor alle aktuelle samarbeidspartnere deltar. Her utarbeides en felles plan for hvordan man skal øke skolenærværet, og planen bør inneholde både skolens, foresattes, barnets og eventuelle andre hjelpetjenesters oppgaver fremover (se «Tiltaksplan» og «Drømmetimeplan» i verktøydelen). Det er viktig at barnet selv involveres i dette arbeidet, og at barnets stemme blir hørt (Ingul, i.d; Statped, 2022; Statped, 2022). Barn med bekymringsfullt skolefravær har ofte behov for medbestemmelse, oversikt og kontroll, slik at opplevelsen av stress, press, krav og forventninger ikke blir for overveldende. Det er viktig at vi skynder oss sakte, slik at opptrappingen ikke går raskere enn det barnet mestrer. Ofte vil planer ved bekymringsfullt fravær bli møtt med vegring fra barnet. Det er derfor viktig at laget rundt står sammen om de tiltakene som er avtalt, og følger planen så langt det lar seg gjøre frem mot planlagt evaluering. Bekymringsfullt skolefravær krever tålmodighet fra alle parter, og samarbeidet kan oppleves som krevende. For å forebygge dette bør møteleder bidra til strukturerte møter, med fokus på videre tiltak og ansvarsfordeling. Slik sikrer man at det jobbes kontinuerlig mot felles mål og fremdrift (Ingul, i.d; Statped, 2022; Statped, 2022).

Deltakere i laget rundt barnet må vurderes i hvert enkelt tilfelle, ut fra barnet og familiens behov. I Ørland kommune kan det være aktuelt at følgende instanser deltar, i tillegg til ansatte og ledelse fra skole:

- Skolehelsetjeneste
- Lostjeneste / familie- og forebyggende enhet
- PPT
- Fastlege
- NAV (Familien i fokus)
- Fysio- / ergoterapitjenesten
- Avlastningstjenesten
- Ambulerende ungdomsteam
- HABU, BUP o.a. eksterne tjenester om de er involvert i arbeidet rundt barnet
- Andre aktuelle aktører (kulturskolelærer, fritidskontakt, ungdomsklubb, trener, besteforeldre o.l.)

Vedlegg

TILTAKSPLAN

En tiltaksplan benyttes for å sette tiltak i system. Før tiltaksplanen utarbeides skal det gjøres en grundig kartlegging av barnets vanskebilde, som videre skal være utgangspunktet for de tiltak man prøver ut. For å komme frem til treffende tiltak skal man:

1. Finne frem til *hvilke områder* barnet trenger hjelp innenfor
2. Avklare *konkret hva barnet strever med* innenfor de ulike områdene
3. *Velge ut tiltak* som skal bidra til å avhjelpe vanskene
4. Avklare *hvem som har ansvaret* for å følge opp de ulike tiltakene
5. Sette opp *tidspunkt for evaluering* og justering av tiltak

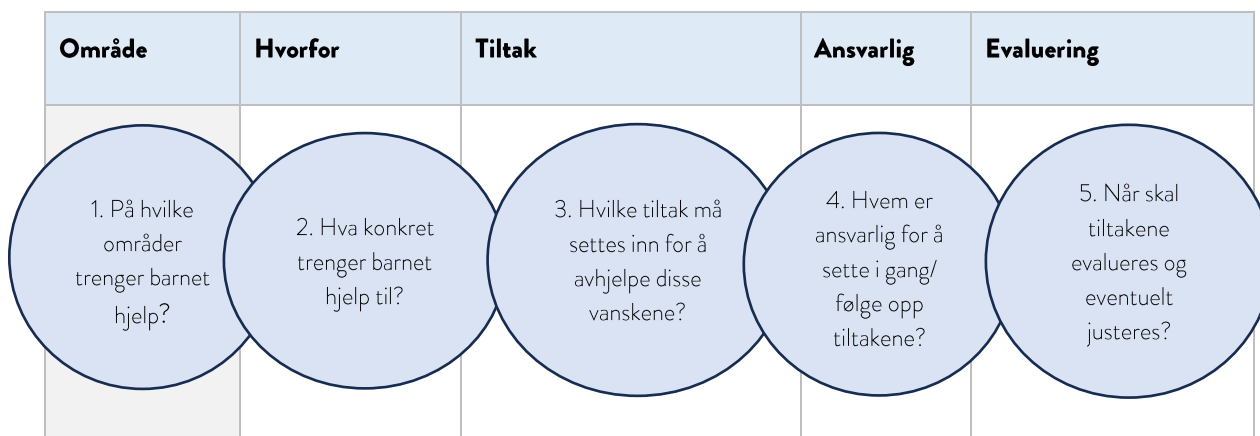
Punktene over er også visualisert i figuren nedenfor.

Tiltaksplanen ligger på denne nettressursen: orland.bedreinnnsats.no/verktoy/

BTI ØRLAND

Navn:	Tidsrom:
Enhet:	Ansvarlig:

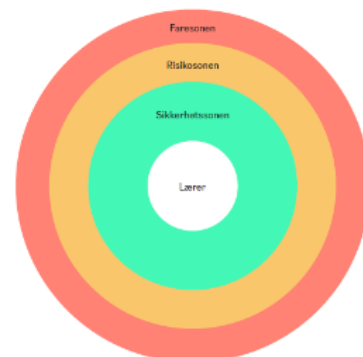
Visualisering av hvordan man bruker tiltaksplan for å komme frem til treffende tiltak

Eksempel på utfylt tiltaksplan:

Område	Hvorfor	Tiltak	Ansvarlig	Evaluering
ADHD	Få oversikt over og holde fokus på skolearbeidet Få utløp for uro i undervisningssituasjoner	- Få hjelp til å komme i gang med oppgaver - Repetisjon direkte fra lærer etter felles gjennomgang - Lærer skriver alle muntlige beskjeder på tavla - Aktive pauser ute av klasserommet ved behov - Bruk av stressball ved felles gjennomgang - Pauseaktivitet for å fylle ut ventetid i overganger	Kontaktlærer	12.05.25: Tiltakene har fungert godt og vil videreføres til neste periode.
Tourettes syndrom / tics	Dempe tics Få utløp for tics som bygger seg opp gjennom skoledagen	- Kartlegge triggere / stressfaktorer, og sette inn tiltak med bakgrunn i dette - Få ta pauser for å ticse på et skjermet grupperom ved behov	Kontaktlærer	12.05.25: Kartlegging er gjennomført og ytterligere tiltak innføres. Se oppdatert tiltaksplan.
Sensorisk overfølsomhet	Redusere støy / lyd fra omgivelsene	- Kartlegge triggere og sette inn tiltak med bakgrunn i dette - Få bruke lyddempende headset ved skriftlig arbeid i klasserommet - Få jobbe på grupperom ved behov / når mulig	Kontaktlærer	12.05.25: Kartlegging er gjennomført og ytterligere tiltak innføres. Se oppdatert tiltaksplan.

RELASJONELT ARBEID

Relasjonssirkelen: Et verktøy som kan brukes for å kartlegge ansattes relasjon til hvert enkelt barn i gruppa. Kartleggingen brukes som grunnlag for samtaler og refleksjoner i profesjonsfellesskapet, og kan gi signal på hvilke relasjoner ansatte bør jobbe mer med. Ved hjelp av dette verktøyet får de ansatte god oversikt over hvilke barn de har god, usikker eller svak relasjon til. Dersom det avdekkes at det er noen barn som flere ansatte strever med å komme i posisjon til, bør disse gjøres til «fokusbarn», og de ansatte skal vie dem ekstra oppmerksomhet for å komme nærmere dem (Bærum kommune, i.d.; Oslo kommune, 2022).

Trivselsmonitoren: Et verktøy som kan benyttes for å øke barnehagens kunnskap når det gjelder barnas trivsel og medvirkning. Ved å få denne innsikten vil man få et bedre utgangspunkt til å jobbe mer målrettet med kvaliteten i barnehagen. Verktøyet er tilpasset alderen 4–6 år, og gjennomføres som en samtale mellom barnet og en ansatt i barnehagen. Verktøyet finnes i denne nettressursen: www.barnehagetrivsel.no

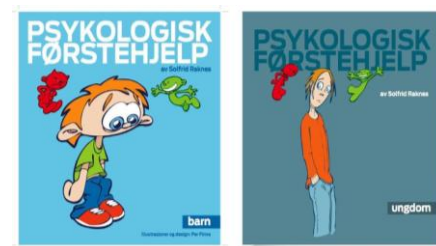

Bussen: Et verktøy som kan brukes for å kartlegge hvordan barna opplever sin og andre barns plass i barnegruppa. Verktøyet brukes i individuelle samtaler med hvert enkelt barn. Her bruker man bilder av alle barna i gruppa og bilde av en buss. Det er fem vinduer i bussen, og barnet du snakker med plasseres i føreriset. Deretter skal barnet velge ut fire andre barn det vil ha med seg på busstur, og sette bilder av disse i resterende vindu på bussen. Gjør man denne øvelsen med alle barna vil det kunne gi en god oversikt over hvilke barn som blir valgt av flere, og om det er noen barn som ikke blir valgt (Sogn Regionråd, 2019).

SAMTALEVERKTØY

Psykologisk førstehjelp: Et verktøy som kan brukes når tankene blir vanskelige og følelsene sterke. Kan hjelpe barn og unge med å takle vanskelige situasjoner og håndtere egne følelser. Materiellet finnes i både barne- og ungdomsversjon, og består blant annet av en hjelpehånd som handler om å identifisere grønne og røde tanker, og hvilke mestringsstrategier man kan ta i bruk. Utarbeidet av Solfrid Raknes. Les mer her: solfridraknes.no

HEI-spillet: Et terapeutisk brettspill, som omhandler tanker, følelser og situasjoner. Kortene i spillet dekker tema som selvfølelse, relasjoner, vanskelige situasjoner, kropp og selvfølelse, og passer for alle aldre. Utviklet av Guro Winsnes og Kristin Sommereth Olsen. Les mer her: heispillet.com

Hjerteskalaen: Et verktøy som skal få barnet til å reflektere rundt hvordan det har det, og hvordan det påvirkes av både indre og ytre faktorer. Barnet lærer å forstå seg selv og andre på en bedre måte. Les mer på denne nettsiden: klstory.no/hjerteskala

Snakkekort: Inneholder kort med ulike tema for å starte en god samtale. Kortene kan benyttes i samtale med både barn, ungdom og foresatte. Formålet er å gjøre det lettere å ta opp viktige og vanskelige tema – slik som alkohol- og rusmiddelbruk, dataspill, psykisk helse og mobbing. Nettressursen er utviklet av Blå kors, og finnes i denne nettressursen: blakors.no/ressursbank

KAT-kassen: Et metodisk verktøy som visualiserer og konkretiserer ulike områder knyttet til følelser, tanker og atferd. Materiellet er utarbeidet til bruk i støttesamtaler med barn og unge, med mål om å gi økt selvinnsikt og bedre sosiale ferdigheter. Les mer i denne nettressursen: cat-kit.com/nn/

FuelBox: En hyggelig og sosial aktivitet som lar alle i klasserommet bli bedre kjent med hverandre, gjennom nysgjerrighet og gode samtaler. Gjennom refleksjoner og gode samtaler om identitet, verdier, følelser, drømmer og samfunnet vårt, vil elevene utvikles og deres relasjoner bli styrket. Å føle seg sett, verdsatt og kjenne at du hører til i en klasse er grunnleggende for at læring skal skje og for å få robuste og trygge elever. FuelBox finnes for både barneskole og ungdomsskole. Se mer her:

<https://fuelbox.no/samfunn/skole/>

Tidslinje: Eleven kan forklare sine opplevelser om det å ha fravær gjennom å plassere hendelser på en tidslinje. Lærer blir slik bedre kjent med elevens perspektiv på situasjonen (Oslo kommune, 2022).

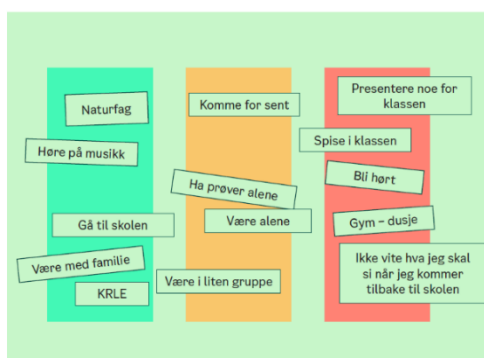
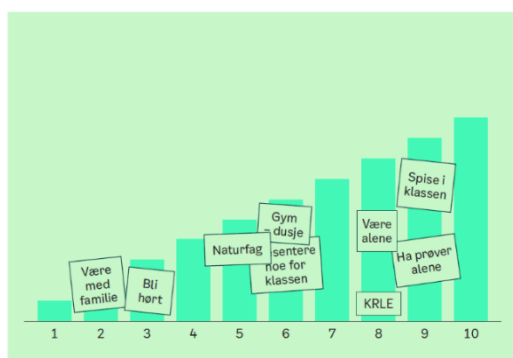
Eksempel på bruk av tidslinje, hentet fra Vollebekk skole (Oslo kommune, 2022)

Ruteskjema: Ha samtaler med barnet om temaene i rutene i skjemaet. Tilpass skjemaet og samtalen til barnets alder og utvikling. Eleven kan skravere for å vise hvor stor del av boksene som oppleves som utfordrende. Det er også en blank boks for «annet». Undre deg sammen med eleven om det er andre mulige områder som kan være grunnen til at eleven synes det er utfordrende å være på eller å komme til skolen. Ut fra det som kommer fram i samtalen, kan det gjøres videre undersøkelser, eller man kan bli enige om avtaler som vil gjøre skoledagen bedre for eleven (Oslo kommune, 2022).

Samtale - BARN			Samtale - UNGDOM		
			Fritid	Fysisk helse	Psykisk helse
			Skole	Energj	Vennskap
			Hjem	Søvn	

Skaleringsspørsmål 1-10: Skaleringsskjemaet består av et søylediagram og en oversikt over en rekke funksjoner som benyttes for å kartlegge elevens opplevelse av ulike aspekter ved skolehverdagen. Funksjonene er knyttet til fire områder, blant annet mestring i fag, relasjoner til lærere og medelever, og hjemmeforhold. Søylediagrammet viser en skalering fra 1 til 10, der 1 oppleves uproblematisk og 10 uttrykker svært mye ubehag/stress. Eleven skal plassere de ulike funksjonene ut fra sin egen opplevelse (Oslo kommune, 2022).

Fag	Situasjoner	Arbeidsmåter	Fritid	Hjemmeforhold
Matte	Være i klasserommet	Ha prøver i klassen	Være med dyr	Forlate mor/far om morgenen
Engelsk	Være i liten gruppe	Ha prøver på grupperom	Være alene	Få nok søvn/hvile
Norsk	Jobbe individuelt (alene)	Ha prøver alene	Være med venner/familie	Være alene
Samfunnsfag	Bruke skolens toalett	Lese høyt i klassen	Drive med friluftsliv	Fortelle andre om hvordan jeg har det
KRLE	Gå inn i skolegården	Lese høyt i gruppe	Høre på musikk	
Naturfag	Gå inn når det ringer	Lese høyt alene for lærer	Spille dataspill/game	Være med familie
Kunst og håndverk	Ta buss til skolen	Be lærer om hjelp	Se på YouTube	Være med venner
Mat og helse	Gå til skolen	Ha friminutt	Være på sosiale medier	Annet
Valgfag	Bli kjørt til skolen	Svare på spørsmål muntlig i klassen	Se på tv/serier/film	Være meg selv på skolen
Fremmedspråk	Gå hjem fra skolen	Svare på spørsmål muntlig i gruppe	Lese	Komme for sent
Gym – gymsal		Svare på spørsmål alene med lærer	Lage mat	Ikke vite hva jeg skal si når jeg kommer tilbake til skolen
Gym – ute		Samarbeide med medelever	Trene	Ikke vite hva andre tenker om meg
Gym – skifte i garderobe		Presentere noe for klassen	Spise	Bli hørt
Gym – dusje		Spise i klassen		Bestemme hva jeg vil gjøre
Lærere/andre voksne		Snakke med medelever på skolen		
Fyll ut navn		Snakke med voksne på skolen		
Fyll ut navn		Presentere noe alene for lærer		
Fyll ut navn		Presentere noe i gruppe		

Eksempel på skaleringsspørsmål hentet fra Vollebekk skole (Oslo kommune, 2022)

«Kartlegging av triggere»: Dette er en veileder til lærere for å bedre kunne forstå og tilrettelegge for elever med tvang, tics, raseri og sinne. Veilederen og dens eksempler er ment som tips til hvordan man kan komme i dialog med eleven rundt behovet for tiltak og tilrettelegging (Statped, 2022). Kartleggingsheftet kan lastes ned her:

<https://www.statped.no/laringsressurser/sammensatte-larevansker/kartlegging-av-triggere---tvang-tics-raseri-sinne/>

IVAS: Et informasjons- og kommunikasjonsverktøy som i utgangspunktet er tilpasset personer med Asperger syndrom. Kartleggingsverktøyet har som formål å finne ut hva personen selv opplever som betydningsfullt for å ha en god og meningsfull skolehverdag. Verktøyet måler blant annet symptomer på stress. En voksen som eleven har tillit til presenterer påstander som eleven skal gradere, på samme måte som i et skaleringsskjema (Oslo kommune, 2022). IVAS er utarbeidet av Statped og SPISS kompetansesenter. Les mer på denne nettressursen: spissonline.simplero.com/page/234295

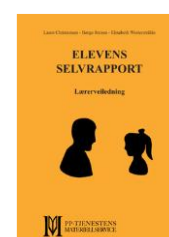

Pluss/minus-skjema: Områder som eleven har presentert som utfordrende på skolen – for eksempel etter arbeid med skalerings-skjema – kan undersøkes videre ved hjelp av et pluss/minus-skjema. Det kan gi en mer detaljert forståelse av for eksempel kroppøving som et fag det er vanskelig for eleven å delta i. I denne samtalen kan det komme fram at det er utfordringer knyttet til forhold ved garderobe, til det å bli vurdert, eller til det å følge beskjeder på grunn av støy. På denne måten kan det utformes tiltak på disse områdene (Oslo kommune, 2022).

Kroppøving	
+	-
Fotball Bruke kroppen Ballspill	Alle ser meg Garderoben Skifte Dusje Turn Kommentarer Blikk Bråk

Eksempel på bruk av pluss/minus-skjema, hentet fra Vollebakk skole (Oslo kommune, 2022)

Elevens selvrappport: Gir et systematisk oppsett for en elevsamtale og kan benyttes for å kartlegge elevens subjektive forståelse av egen livssituasjon. Instrumentet kan også benyttes dynamisk i en samtale heller enn som avkrysning (Oslo kommune, 2022). Les mer på denne nettressursen: materielleservice.no/produktkategori/elevens-selvrappport/

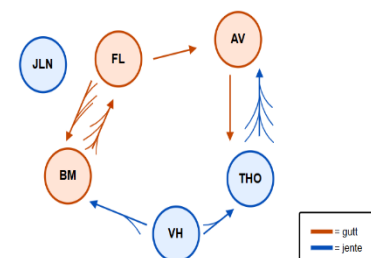
PEDAGOGISKE VERKTØY

«Sånn vil jeg ha det på skolen»: Kartleggingshefte til bruk i samtale med barn med autismespekterforstyrrelser, ADHD og Tourettes syndrom om hvordan de vil ha det på skolen og skolefritidsordningen. Dette kan veilede den voksne i å finne ut hva eleven trenger av tilrettelegging på skolen for å øke nærværet. Hftet er utviklet av Statped, og lenke til utskriftsvennlig versjon finnes her:

<https://www.statped.no/globalassets/laringsressurs/dokumenter/02-bokhefte/sannviljeghadet071020.pdf>

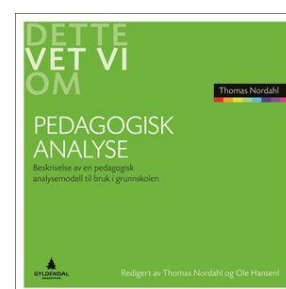

Sosiogram: Sosiogram er en observasjonsmetode som kan brukes for å undersøke forholdet mellom flere personer i ei gruppe. Man kan også registrere hvem som tar kontakt med hverandre uten å bruke ord, samt om det er positive eller negative henvendelser. For eksempel kan du se om det er barn som ikke blir inkludert i gruppa, altså som ingen tar kontakt med eller snakker til (Ndla, 2021).

Pedagogisk analysemodell: En modell for analyse av pedagogiske utfordringer som lærere kan møte i forhold til enkeltelever, grupper / klasser og på skolenivå. Modellen er en systematisk måte å analysere utfordringer på, for slik å komme fram til hensiktsmessige tiltak i den pedagogiske praksisen. Analysemodellen er utviklet ut fra forskningsbasert kunnskap, og er utprøvd og evaluert med gode resultater i forhold til elevenes faglige og sosiale læringsutbytte. Les mer på denne nettsiden:

www.gyldendal.no/faglitteratur/pedagogikk-og-laererutdanning/serier-i-pedagogikk/dette-vet-vi-om-skolen/pedagogisk-analyse/p-10011319/

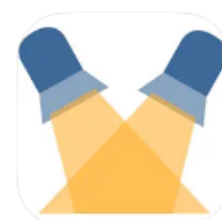
«Drømmetimeplan»: Ved forhøyet skolefravær kan det være aktuelt at eleven har en timeplan med kortere eller færre dager i uken, med overvekt av mestringsaktiviteter. Slik kan man sette fraværet mer i system, med mål om å gradvis øke skolenærværet. Dette kan bidra til at man raskere lykkes med tilbakeføringen. Om man skal ha reduserte dager en periode må det være tydelige rammer, med et uttalt mål om at tilstedeværelsen gradvis skal økes. Det er ofte ikke å anbefale reduserte skoledager til elever som ikke har forhøyet skolefravær, da vil andre tiltak kunne være mer hensiktsmessige.

APPER

Tankevirus: En metode rettet mot forebygging og tidlig behandling av lette til moderate psykiske plager. Baserer seg på normalpsykologi og grunnprinsipper i metakognitiv og kognitiv atferdsterapi. Brukes mest i ungdomsskole og videregående skole. Les mer her: tankevirus.no/selvhelp/

Ung spotlight: Et selvhjelpsprogram over 6 uker, for barn og ungdom som har frykt for å snakke foran klassen. Passer for alderen 13-18 år. Utviklet av Youwell AA og Helse Bergen. Les mer her: ungspotlight.no/post/1-av-3-elever-har-prestasjonsangst-her-er-et-gratis-verkt%C3%B8y-skolen-kan-bruke

NETTRESSURSER

Kort fortalt om livsmestring: Korte filmsnutter om tema knyttet til livsmestring. Utviklet av NRK, og finnes i denne nettressursen: tv.nrk.no/serie/kort-fortalt-livsmestring/sesong/1

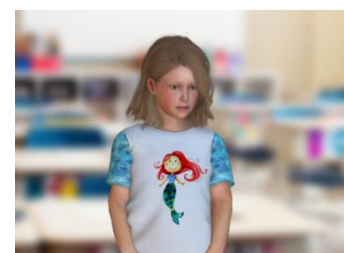
Alfred og skyggen: Korte filmsnutter om tema knyttet til følelser. Ligger tilgjengelig på Youtube.

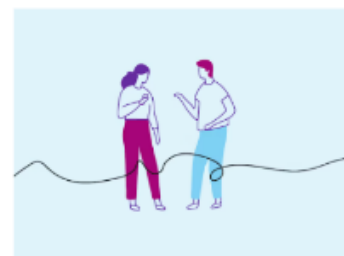
Traumeforståelse: Videoer og fagstoff knyttet til traume og traumeforståelse. Nettsiden er utviklet av RVTS-Sør og finnes i denne nettressursen: traumebevisst.no/edukasjon/traumeforstaelse.php

Snakke med barn: En samtale kan skape tillit og trygghet, men også det motsatte. Snakkemedbarn.no skal hjelpe deg å ta viktige samtaler med barn du er bekymret for. Gjennom simulerte samtaler med barn kan man på denne nettressursen øve på å gjøre det trygt nok for barn å fortelle sin historie til deg. Lær om hva som er viktig å tenke på når et barn kanskje er utsatt for vold eller overgrep. Du kan øve alene eller sammen med kollegaer. Nettressurs: <https://www.snakkemedbarn.no/>

Motiverende intervju (MI): En samtalemetode for deg som jobber med mennesker som trenger hjelp og motivasjon til å gjøre endringer i livet sitt. Å endre seg er krevende, det vet alle som har prøvd å leve sunnere eller slutte å røyke. Motivasjonen kan svikte og vi kan oppleve motstridende tanker, følelser og ofte motstand. Skal du fremkalle indre motivasjon er trygghet og tillit mellom deg og den du skal hjelpe helt avgjørende. Motiverende samtale er en kunnskapsbasert samtalemetode som hjelper deg å lykkes med dette. En viktig del av metoden er å gå inn i samtalen uten å dømme eller konfrontere. Lær mer om MI her: <https://korus.no/verktoy-og-kartlegging/dette-er-mi>

ANDRE HJELPEMIDLER

AV1-robot: AV1 er en skolerobot til bruk i klasserommet når eleven ikke er fysisk til stede. Eleven kan følge / strøkke undervisningen i reell tid for eksempel hjemmefra eller fra grupperommet. Dette anses ikke å være en permanent løsning, men et skritt på veien i tilbakeføringen til klasserommet. Statped har veiledende råd for eventuell bruk av roboten. Les mer her: statped.no/laringsressurser/teknologitema/av1--en-stedfortreder-i-klasserommet/

REFERANSELISTE

DEL 1: KUNNSKAPSGRUNNLAG

- Cranner, K. V. (2021, 16. juni). *Dette er oppdragerstilen som fungerer*. Hentet fra: <https://forskning.no/barn-og-ungdom-boker-partner/dette-er-oppdragerstilen-som-fungerer/1871419>
- Gran, I. K. & Mosand, G. (2022). *Håndtering av skolefravær*. Fagbokforlaget.
- Helsedirektoratet. (2019). *Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge*. Hentet fra: <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/tidlig-oppdagelse-av-utsatte-barn-og-unge>
- Ingul, Jo Magne (i.d). Hentet fra: <https://www.psykologforeningen.no/fag-og-politikk/psykisk-helse/livsutfordringer/hva-er-skolevegring>
- Opplæringslova. (2023). Lov om grunnskoleopplæringa og den videregående opplæringa. (LOV-2023-06-09-30). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2023-06-09-30/KAPITTEL_1-1#KAPITTEL_1-1
- Oslo kommune. (2022). *Bekymringsfullt skolefravær. En praktisk nærværsveileder*. Hentet fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/134824051687435464/Tjenester%20og%20tilbud/Skole%20og%20Utdanning/Mobbing%20og%20ordensreglement/Bekymringsfullt%20skolefrav%C3%A6r.%20En%20praktisk%20n%C3%A6rv%C3%A6rsveileder%2C%202022.pdf>
- Roland, P (2021): Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole, Relasjonskvalitet, utfordrende adferd, mobbing og sosial emosjonell læring. Cappelen Damm As, Oslo
- Rønne, L.I. (2022). *Bekymringsfullt skolefravær-årsaker og tiltak*. Hentet fra: <https://www.utdanningsnytt.no/fagstikk-skolefravaer-skolevegring/bekymringsfullt-skolefravaer-arsaker-og-tiltak/310132>
- Statped.no (2022). *Når komplekse vansker fører til ufrivillig skolefravær*. Hentet fra: <https://www.statped.no/innenfor/komplekse-vansker-alvorlig-skolefravar/>
- Statped.no (2022). *Tiltak for elever med ufrivillig skolefravær*. Hentet fra: <https://www.statped.no/temaer/skolefravar-og-nevroutviklingsforstyrrelser/nevroutviklingsforstyrrelser/tiltak-for-elever-med-skolefravar/>
- Trøndelag Fylkeskommune (2024). *Veileder ved bekymringsfullt skolefravær*. Hentet fra: https://oos.trondelagfylke.no/contentassets/bf8a32336e1641f9b887cc3b565d883b/veileder-ved-bekymringsfullt-fravar_printversjon-17.01.25.pdf
- Utdanningsdirektoratet. (2021). *Utdanningsspeilet 2021. Trivsel og læring*. Hentet fra: <file:///C:/Users/O304Be/Downloads/Utdanningsspeilet%202021.pdf>

DEL 2: HELSESTASJONEN

Helsedirektoratet (2025). Nasjonal faglig retningslinje for helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom. Hentet fra: <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten/skolehelsetjenesten-520-ar/samhandling-med-skole/bekymringsfullt-fravaer-skolehelsetjenesten-bor-i-samarbeid-med-skolen-bidra-til-a-folge-opp-elever-med-bekymringsfullt-fravaer#d921ae77-0086-4264-9da2-24962bc2fff8-praktisk-informasjon>

Lovdata (2018). Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2018-10-19-1584>

DEL 3 & 4: FOREBYGGENDE ARBEID I BARNEHAGE OG SKOLE ROUTINEBESKRIVELSE VED BEKYMINGSFULLT FRAVÆR I SKOLE

Buudir (2024). *Gi barnet ros og anerkjennelse*. Hentet fra: <https://www.buudir.no/foreldrehverdag/smabarn/kommunikasjon---du-og-barnet/gi-barnet-ros-og-ankerkjennelse/>

Cohen, S & Wills, T.A. (1985). *Stress, social support, and the buffering hypothesis*. Psychological Bulletin, 98, s. 310–357. Enlewood Cliffs. NJ: Prentice Hall

Cranner, K. V. (2021). *Dette er oppdragerstilen som fungerer*. <https://forskning.no/barn-og-ungdom-boker-partner/dette-er-oppdagerstilen-som-fungerer/1871419>

Folkehelseinstituttet. (2022). *Barn og unges helse: oppvekst og levekår*. Hentet fra: <https://www.fhi.no/he/folkehelse/rapporten/samfunn/barn-oppvekst/?term=>

Havik, T. (2021). *Når skolefravær blir et problem*. Hentet fra: <https://www.utdanningsnytt.no/fagartikkelfravaer-psykisk-helse/nar-skolefravaer-blir-et-problem/286549>

Helsedirektoratet. (2019). *Foreldres psykiske helse: Foreldre bør få spørsmål om egen psykiske helse og trivsel*. Hentet fra: <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten/helsestasjon-05-ar/foreldres-psykiske-helse-foreldre-bor-fa-sporsmal-om-egen-psykiske-helse-og-trivsel>

Helsedirektoratet. (2024). *Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier*. Hentet fra: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/samarbeid-om-tjenester-til-barn-unge-og-deres-familier/samarbeid-pa-individniva#paragraf-3-1-velferdstjenestene-skal-samarbeide-nar-det-er-nodvendig>

Holst-Jæger, J. E. (2018). *Tett på i arbeidet for inkluderende, likeverdig og tilpasset opplæring*. I B. Johannessen & T. Skotheim (Red.) (2018), *Barn og unge i midten, tverrfaglig og tverretattlig arbeid i barn og unges oppvekst* (s.173-202). Gyldendal Akademisk.

Ingul, Jo Magne (i.d). Hentet fra: <https://www.psykologforeningen.no/fag-og-politikk/psykisk-helse/livsutfordringer/hva-er-skolevegring>

Lezhnieva, N., Fredriksen, P.M., Bekkhus, M. (2018). *Peer relationships and quality of life in 11–12-year-old children: The Health Oriented Pedagogical Project (HOPP)*. DOI: <https://doi.org/10.1177/1403494818767788>

- Nicolaisen, R. & Heide, B. (2023). *Ufrivillig skolefravær – hvordan man kan hjelpe en elev tilbake på skolen*. Hentet fra: <https://www.utdanningsnytt.no/fagartikkel-skolevegving-spesialpedagogikk/ufriwillig-skolefravaer-hvordan-man-kan-hjelpe-en-elev-tilbake-pa-skolen/374643>
- Ogden, T. (2012). *Klasseledelse: Praksis, teori og forskning*. Gyldendal Akademisk.
- Skogen, J.C., Smith, O.R.F., Aarø, L.E., Siqveland, J., Øverland, S. (2018). *Barn og unges psykiske helse: Forebyggende og helsefremmende folkehelseiltak. En kunnskapsoversikt*. Hentet fra: <https://www.fhi.no/publ/2018/barn-og-unges-psykiske-helse-forebyggende-og-helsefremmende-folkehelseiltak/>
- Statped. (2019). *Pedagogiske og digitale verktøy. Statlig spesialpedagogisk tjeneste*. Hentet fra: <https://www.statped.no/laringsressurser/teknologitema/struktur-og-forutsigbarhet-idet-digitale-laringsmiljoet/pedagogiske-og-digitale-verktoy/hvordan-tilrettelegge/pedagogiske-verktoy/>
- Statped.no (2022). *Når komplekse vansker fører til ufrivillig skolefravær*. Hentet fra: <https://www.statped.no/innenfor/komplekse-vansker-avlorlig-skolefravar/>
- Statped.no (2022). *Tiltak for elever med ufrivillig skolefravær*. Hentet fra: <https://www.statped.no/temaer/skolefravar-og-nevrouviklingsforstyrrelser/nevrouviklingsforstyrrelser/tiltak-for-elever-med-skolefravar/>
- Trøndelag Fylkeskommune (2024). *Veileder ved bekymringsfullt skolefravær*. Hentet fra: https://oos.trondelagfylke.no/contentassets/bf8a32336e1641f9b887cc3b565d883b/veileder-ved-bekymringsfullt-fravar_printversjon-17.01.25.pdf
- Udir. (2024). *Gode relasjoner skaper trygge og gode skolemiljø*. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/fremme-et-godt-skolemiljo-og-forebygge-krenkelser/relasjoner/>
- Udir. (2024). *Klasseledelse*. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/fremme-et-godt-skolemiljo-og-forebygge-krenkelser/klasseledelse/>
- Universitetet i Stavanger. (2024). *Fem prinsipper for overgangen fra barnehage til skole*. Hentet fra: <https://www.uis.no/nb/forskningsformidling/fem-prinsipper-for-overgangen-fra-barnehage-til-skole>

VEDLEGG: VERKTØY OG RESSURSER

- Bærum kommune (i.d.). *Kartlegging av relasjoner barn - voksen - oversatt fra Kari Pape*. Hentet fra: <https://baerum.bedreinnnsats.no/wp-content/uploads/sites/56/2022/02/Kartlegging-av-relasjoner-barn-voksen-oversatt-fra-Kari-Pape.pdf>
- Sogn Regionråd (2019). *Handlingsplan for arbeid med inkluderende barnehagemiljø utan mobbing og andre krenkingar*. Hentet fra: <https://www.fagnettverksogn.no/wp-content/uploads/2020/11/Handlingsplan-for-arbeid-mot-mobbing-og-krenkingar.pdf>
- Oslo Kommune (2022). *Bekymringsfullt skolefravær. En praktisk nærværsveileder*. Hentet fra: <https://www.oslo.kommune.no/skole-og-utdanning/skolemiljo/bekymringsfullt-skolefravar/>
- Statped (2022). *Kartlegging av «Triggere» - tvang, tics, raseri, sinne*. Hentet fra: <https://www.statped.no/laringsressurser/sammensatte-larevansker/kartlegging-av-triggere---tvang-tics-raseri-sinne/?siteid:ef3d3fed-6956-4012-9794-e10aef7f5655&andquerymatch>
- Nasjonal digital læringsarena (2021). *Observasjonsmetoder*. Hentet fra: <https://ndla.no/r/verktoykassa---for-larere/observasjonsmetoder/65916f9f02>

Fotokreditering:

Karin Helen Størseth (forside, s. 30, s. 46), Mari Lauvheim Lyshaug (s. 1, 14, 16, 19, 26),
Børge Solem/godtsagt (s. 9), Futura barnehage (s. 19, s. 30) og Håkon Borgen (s. 29)

**ØRLAND
KOMMUNE**